

1. Διεθνής Οικονομία

Τα τελευταία 2 χρόνια παρατηρείται κάτι ασυνήθιστο: Μείωση των ρυθμών ανάπτυξης, σχετική στασιμότητα στην απασχόληση, τάσεις ανόδου της ανεργίας και δημοσιονομική χαλάρωση όχι μόνο σε μία χώρα ή ήπειρο, αλλά στη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών της υψηλίου: Η.Π.Α., Ευρώπη, Ιαπωνία, υπόλοιπη Ασία, Τουρκία, Λατινική Αμερική. Ένα τέτοιο φαινόμενο είχε να εμφανιστεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1980.

Το αρνητικό κλίμα στη διεθνή οικονομία επιβαρύνεται και από την πτωτική πορεία των χρηματιστηριακών αγορών στις αναπτυγμένες χώρες. Την άνοδο της δεκαετίας του 1990 ακολούθησε τα τελευταία 2 χρόνια το σπάσιμο της φούσκας των εταιρειών υψηλής τεχνολογίας και στη συνέχεια μια διαρκής πτώση του συνόλου των μετοχών, που σωρευτικά έχει φτάσει το 40%, 50% ή ακόμα και 70%, ανάλογα τη χώρα και τη σύνθεση του δείκτη της. Και τους τελευταίους μήνες, όταν άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης των οικονομιών, η κατάσταση ξαφνικά επιδεινώθηκε εκ νέου, καθώς αποκαλύφθηκε ότι πολλές εταιρείες στις Η.Π.Α. αλλά και σε άλλες χώρες αλλοίωσαν συστηματικά την πραγματική λογιστική τους εικόνα εις βάρος των συμφερόντων των μετόχων. Έτσι, με αυξημένο ασφάλιστρο κινδύνου, τα διεθνή χρηματιστήρια συνεχίζουν την πτωτική τους πορεία, ενώ η συνακόλουθη μείωση του πλούτου των καταναλωτών επιδρά αρνητικά στο ύψος της καταναλωτικής δαπάνης, με αποτέλεσμα η διεθνής οικονομία να κινείται σήμερα υπό το πρίσμα επιμήκυνσης της περιόδου ύφεσης ή της ονομαζόμενης «διπλής ύφεσης».

Στην Ευρωζώνη, υπολογίζεται ότι η φετινή πτώση των χρηματιστηρίων και μόνον έχει μειώσει το ρυθμό ανάπτυξης κατά τουλάχιστον μισή ποσοστιαία μονάδα. Μισή επιπλέον ποσοστιαία μονάδα έχει αφαιρεθεί λόγω της πρόσφατης ανατίμησης του ευρώ σε σχέση με το δολάριο και των συνεπακόλουθων επιπτώσεων στις εξαγωγές. Σήμερα, ο ρυθμός μεγέθυνσης για το 2002 αναμένεται κάτω του 1%, ενώ η προσδοκόμενη ανάκαμψη μετατοπίζεται για το πρώτο εξάμηνο του 2003.

Η μεγάλη πιθανότητα πολέμου στο Ιράκ έχει επιδεινώσει ακόμα περισσότερο το διεθνές κλίμα, καθώς μια σημαντική άνοδος της τιμής του πετρελαίου επιδρά αρνητικά όχι μόνο στους ρυθμούς ανάπτυξης αλλά και στον πληθωρισμό. Σύμφωνα με υπολογισμούς του ΟΟΣΑ, μια άνοδος της τιμής του πετρελαίου κατά \$10 το βαρέλι ώστε να διαμορφωθεί η τιμή για μερικούς μήνες στα \$35, μειώνει το ρυθμό ανάπτυξης στην Ευρωζώνη κατά 0,3 της ποσοστιαίας μονάδας και αυξάνει τον πληθωρισμό κατά μισή ποσοστιαία μονάδα. Άλλωστε, η φετινή τάση μείωσης του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη έχει ήδη σταματήσει, καθώς οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών προεξοφλούν την αναμενόμενη μελλοντική άνοδό του. Βεβαίως, η συνολική επίδραση του πολέμου είναι δύσκολο να εκτιμηθεί διότι εξαρτάται από τη διάρκεια του πολέμου, το αποτέλεσμα, αλλά και το χρόνο έναρξης, ο οποίος επιδρά στο μήκος της περιόδου αβεβαιότητας.

2. Ελληνική Οικονομία

Στη σημερινή παγκόσμια ύφεση, η ελληνική οικονομία αντέδρασε πολύ διαφορετικά από ότι σε παλαιότερες διεθνείς κρίσεις ή στην προηγούμενη ύφεση του 1993. Για παράδειγμα, στο πρώτο εξάμηνο του 2002, ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ελλάδα ήταν 4,2%, ενώ στην Ευρωζώνη μόλις 0,5%. Το ακριβώς αντίθετο συνέβη το 1993, όταν το ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης μειώθηκε κατά 0,4%, αλλά της Ελλάδας πολύ περισσότερο, κατά 1,6%. Τότε ο πληθωρισμός στην Ελλάδα ήταν 14,5%, ενώ στην ΕΕ 3,4%. Η διαφορά των 11 ποσοστιαίων μονάδων δεν μπορεί να συγκριθεί με τη σημερινή διαφορά της 1,7 ποσοστιαίας μονάδας. Τότε, τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια στην Ελλάδα ήταν 23,5%, ενώ στην ΕΕ 8,6%. Και το δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ελλάδα ήταν 13,6%, ενώ στην ΕΕ 6%. Είναι προφανές ότι σήμερα η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική. Η οικονομία της Ελλάδας αποδεικνύεται ισχυρότερη, όχι ασθενέστερη από την οικονομία της υπόλοιπης Ευρώπης.

Σήμερα, αν και οι εξαγωγές και ο τουρισμός δείχνουν σημάδια κάμψης, η κατανάλωση των νοικοκυριών και οι επενδύσεις παραμένουν στυλοβάτες της οικονομίας. Η κατανάλωση ωθείται από την αύξηση του βιοτικού

επιπέδου, αλλά και την αύξηση της καταναλωτικής πίστης και έτσι, παρά τη μείωση του πλούτου λόγω πτώσης του χρηματιστηρίου, αναμένεται να αυξηθεί φέτος κατά 2,9%. Οι επενδύσεις, ιδιωτικές και δημόσιες, συνεχίζουν την πορεία των τελευταίων χρόνων, με ακόμα μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης της τάξης του 9,5%.

Η θετική πορεία της κατανάλωσης και, ιδιαίτερα, των επενδύσεων αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, θωρακίζοντας τη χώρα μας από παρόμοιες μελλοντικές περιόδους διεθνούς ύφεσης. Ορισμένοι αμφισβητούν αυτή την προοπτική, επικαλούμενοι το τέλος των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 ή το τέλος του Γ' ΚΠΣ το 2008. **Είναι γεγονός ότι και οι δύο αυτοί παράγοντες επιταχύνουν τις επενδύσεις, κυρίως επειδή αποτελούν πολιτική προτεραιότητα και έτσι, παρά την πίεση του δημοσιονομικού ισοζυγίου, συμβάλλουν ώστε να διατηρηθούν οι δημόσιες επενδύσεις αλώβητες. Όμως, το τέλος των Ολυμπιακών Αγώνων δεν σημαίνει ότι σταματούν και οι επενδύσεις σε έργα. Η πολιτική και οικονομική προτεραιότητα παραμένει. Απλώς, οι πόροι θα ανακατανεμηθούν σε μη-Ολυμπιακά και πιθανόν πιο παραγωγικά έργα. Παρομοίως, το τέλος του Γ' ΚΠΣ δεν συνεπάγεται αυτομάτως και το τέλος της αναπτυξιακής μας προοπτικής. Οι δράσεις του ΚΠΣ, σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, απελευθερώνουν ένα παραγωγικό δυναμικό, το οποίο ωθεί τις αναπτυξιακές δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας σε υψηλότερα επίπεδα, που επιταχύνουν την πραγματική σύγκλιση. Σήμερα το ΚΠΣ συμβάλλει στην ανάπτυξη, αλλά είναι υπεύθυνο μόνο για το 1/3 περίπου του ρυθμού της. Επιπλέον, τα χρήματα του ΚΠΣ, κατά το ήμισυ και πλέον προέρχονται από ελληνικούς πόρους. Έτσι, ακόμα και αν δεν υπάρξει ένα Δ' ΚΠΣ μετά το 2008, η ελληνική οικονομία έχει την ικανότητα να επιταχύνει τους σημερινούς ρυθμούς μεγέθυνσης.**

3. Μακροοικονομική Σταθερότητα και Ανταγωνιστικότητα

Η συνταγή που μας έβαλε στην ΟΝΕ, δηλαδή η αντιπληθωριστική πολιτική, αλλά και η αυστηρή δημοσιονομική πολιτική εξακολουθεί να αποτελεί και σήμερα αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη. Χρειάζονται, όμως και άλλες πολιτικές. Η απώλεια του εργαλείου της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής συνεπάγεται στροφή προς τη μικροοικονομική πολιτική και έμφαση στην αποτελεσματικότητα του κράτους και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Αυτό είναι το νέο δεδομένο στην οικονομική πολιτική. Η ανταγωνιστικότητα είναι η ειδοποιός διαφορά, που κρίνει την ταχύτητα με την οποία συγκλίνουμε. Η αύξησή της είναι ένας συνεχής αγώνας δρόμου. Δεν επιτρέπει εφησυχασμό, αφού και οι υπόλοιπες χώρες έχουν τον ίδιο στόχο.